

COSERIU RESTITUTUS

STELIAN DUMISTRĂCEL*

1. La împlinirea a 90 de ani de la nașterea lui Eugeniu Coșeriu, sub semnul restituirii ca evocare, dar și ca repunere în (anumite) drepturi, ne-am propus, înaintea prezentării unui proiect editorial consacrat scrierilor privitoare la limba română ale Magistrului de la Tübingen, câteva simple memorii care se adresează în primul rând celor care îl cunosc mai puțin pe omul Eugeniu Coșeriu, mai ales în raporturile cu românii și cu moldovenii, și, ca notă aparte, în ipostaza de savant aureolat de prestigiul mondial revenit în Țară și „la Baștină”.

1.1. Prima dată, pe lingvistul ce se bucura de o inegalabilă reputație, l-am văzut (și chiar, incredibil pe atunci, am schimbat cu el *câteva cuvinte*, „la o țigară”) în aprilie 1968, atunci când, la al XII-lea Congres Internațional de Lingvistică și Filologie Romanică de la București, a prezentat comunicarea *Le problème de l'influence du grec sur le latin vulgaire*. Cei care au fost prezenți la această manifestare științifică nu pot uita un fapt ieșit din comun în lumea reuniunilor de acest fel (comparabil însă cu prelegerile lui Iorga evocate de G. Călinescu): sala, din clădirea Facultății de Drept, în care-i fusese programată comunicarea, s-a dovedit de la început neîncăpătoare față de numărul congresiștilor, români și din străinătate, dornici să-l asculte; aceștia s-au regăsit, până la urmă, în aula principală (după ce se grupaseră, pasager, într-un amfiteatru, și acesta, la rândul-i, neîncăpător; o relatare a momentului și la Sala 2007: 66).

1.2. Măcar din acel an, Eugeniu Coșeriu a devenit un veritabil pol de atracție pentru conașionali ce au avut șansa de a beneficia de stagii de formare și documentare în Germania, printre care și semnatarul acestor rânduri. M-am bucurat și de recomandarea Profesorului pentru obținerea unei burse DAAD și, în luna mai 1975, într-unul din amfiteatrele Facultății de „Neuphilologie” de la Universitatea de la Tübingen, i-am audiat câteva cursuri în care domeniul teoriei limbajului și al fenomenului lingvistic romanic erau ilustrate cu fapte din istoria portughezei, având privilegiul ca, în discuțiile de după orele de

* Institutul de Filologie Română „A. Philippide”, Iași, str. Th. Codrescu, nr. 2, România.

curs, să pot aprofunda teze din *La geografia lingüistica*, proiectate în realități de istoria limbii române, cu perspective etno- și sociolingvistice.

Continuându-mi vizita de studii în alte orașe universitare din Germania, faptul că trecusem pe la „Cozerio” mi-a asigurat buna primire din partea unor renumiți profesori, printre care Harri Meier, de la Bonn (ce avea să se intereseze chiar „câți studenți îi audiau cursul?”, amănunt care, apoi, avea să-l amuze copios pe Magistrul Coșeriu: „după ce am venit în Germania, i-am cam speriat pe nemți!”). Și, tot înainte de 1989, ca și în anii următori, românii participanți la congrese și alte reuniuni științifice internaționale (Napoli, 1974, München, 1993, Barcelona, 1994) erau de-a dreptul invidiați de ceilalți romaniști pentru interesul și dragostea cu care Magistrul îi aduna în jurul său pe conaționali. Am avut, pe de altă parte, onoarea de a fi, din partea Institutului „Philippide”, autorul textului de „laudatio” prin care, în 1991, Filiala Iași a Academiei Române a făcut propunerea de a i se acorda titlul de „membru de onoare” al Academiei Române și am avut îndelungate și extrem de profitabile discuții cu prilejul editării, în colaborare cu regretatul acad. Silviu Berejan, în 1994, a volumului *Lingvistică din perspectivă spațială și antropologică. Trei studii* și, de asemenea, în legătură cu proiectarea volumului pe care îl prezentăm aici.

Una din cele mai mari satisfacții în decursul contactelor mele cu marele savant o reprezintă acceptarea, de către Magistrul, a acordării, în mai 2001, a titlului de „Doctor Honoris Causa” al Universității „Dunărea de Jos” din Galați (unde încă eram atunci profesor), urmată de desfășurarea, în luna octombrie a aceluiași an, a unui colocviu omagial Coșeriu, evenimente ce au marcat activitatea filologică gălățeană.

Am avut, așadar, privilegiul de a mă fi bucurat de încrederea și de a fi fost acceptat în preajma sa în mod repetat, în special începând din 1990, la numeroase manifestări științifice, din străinătate, amintite deja, din România, de la Bălți și Chișinău, de a-mi fi orientat proiectarea celor două volume la care m-am referit anterior și îmi rămân de neuitat zilele petrecute în compania sa, împreună cu alți lingviști, din mai multe țări, în adevăratul „turneu” științific din mai 2001, pe traseul Bălți, Mihăileni, Chișinău, Galați, ultimul oraș fiind și gazda ceremoniei de acordare a titlului la care am trimis mai sus.

2. Din preocuparea de a recupera, pentru contemporanii mai tineri, și nu numai pentru ei, opera acestuia privitoare la limba română, începând cu primele contribuții, la Colocviul internațional omagial „Eugen Coșeriu – un mare lingvist contemporan”, desfășurat la Iași pe data de 13 aprilie 1992 (când Magistrului i s-a conferit titlul de „Doctor Honoris Causa” al Universității „Alexandru Ioan Cuza”), am susținut comunicarea *Material lingvistic basarabean: după 50 de ani*, publicată în vol. *Omul și limbajul său. Studia linguistica in honorem Eugenio Coseriu* (Iași, 1992, p. 57–65) și apoi, imediat, cu textul completat, la o rubrică intitulată chiar „Restituiri”, din „Revista de lingvistică și știință literară” (nr. 5/1992), sub titlul *Eugen Coșeriu: întrebările și promisiunile începutului*. Ceea ce mi-am propus atunci a fost prezentarea debutului în lingvistică al studentului ieșean din 1940, analizând articolele *Limbă și folklor din Basarabia*, apărut în „Revista critică” (Iași, XIV, nr. 2–3, p. 159–173) și, respectiv, *Material lingvistic basarabean*, în „Arhiva” (Iași, XLVII, p. 93–100), diferite comentarii referindu-se, de exemplu, la promisiunile pe care le reprezentau fapte abordate și analize din cele două secțiuni ale acestui din urmă articol

(„Cuvinte și forme”; „Expresii”): constatarea unei deosebite receptivități – nu doar de orientare didactică – și a unei de-a dreptul surprinzătoare curiozități științifice, în perspectivă deja interdisciplinară, etnolingvistică, însoțite de rigurozitatea demersului analitic. Reamintesc numai câteva exemple. Ocupându-se de semantica unor cuvinte românești, din perspectiva unor legi generale în evoluția vocabularului, autorul, după ce semnaleză folosirea, în graiul din Mihăileni – Bălți, a împrumutului din limba rusă *aristant* cu sensul ‘vinovat’, face comparația cu evoluția lat. *reus* ‘acuzat’, al cărui descendent din limba română este deja o... sentință! Tot atât de atent este urmărită biografia recentă a verbului (a) *izgoni* sau creativitatea populară în materie de nume de culori, după cum atrage atenția înregistrarea și comentarea unui mare număr de expresii, printre care *a îmbla în boboti, a avea cuvânt în fața cuiva, a grăi în dodii, cum îi trebu’ cânilu al cincilea chicior, cât îi lumea și pământu* etc. Informații și comentarii deosebit de importante găsim în articolele studentului Eugeniu Coșeriu cu privire la un obicei (și) al celor din satul său natal, acela de a-și apostrofa consătenii prin „cuplete” sarcastice având ca obiect cele mai obișnuite nume de botez, o manifestare aparent ludică, dar care poate fi coroborată cu practici denominative ale acelorași, de esența magiei homeopatice („se pune numele tatălui și copilului, ca să fie acesta ferit de moarte”), informații a căror importanță s-a vădit pentru studiul „agresării” numelui ca manifestare de „tabu” lingvistic (cf. Dumistrăcel 1995). Și, de fapt, în schițele de analiză lingvistică aplicată la ocupațiile și la relațiile interumane ce conturează „cosmoviziunea” rurală românească surprinsă de Eugeniu Coșeriu în articolele citate, se află note privitoare la problematica studierii sociolingvisticii și etnolingvisticii, la care am avut prilejul să mă refer într-un studiu consacrat „graiului [moldovenesc al] pâinii” din perspectiva lingvisticii integrale coșeriene (cf. Dumistrăcel 2003).

Să notăm că astfel de preocupări, de lexicologie și de stilistică, cu evaluarea, frecventă, a materialului la nivelul românei ca limbă romanică, au reprezentat constante ale meditațiilor Magistrului; unele din notele, rămase în manuscris, publicate de N. Saramandu în *Limba română – limbă romanică*, pot fi interpretate ca reale nuclee ale unor posibile studii de tipul celebrelor *sibi in sinum spuere* sau *femme que femme – femeia ca femeia*; din materialul lingvistic pe care Coșeriu îl avea în studiu, putem face trimitere la notele despre cuvintele *omușor, barză, vecin* (pentru sensurile ultimului cuvânt se face comparația cu spaniola) și expresiile, pornind de la *inimă*: ~ *neagră*, ~ *simțitoare*, *a-și lua -a din sine*, *a-și ține gura*, (a face) *mici-fărâme* (pentru expresia din urmă, există note după articole ale lui G. Giuglea, D. Țicăloiu, Andrei Avram; cf. Coșeriu 2005: passim).

3. Pentru a mă apropia de problema proiectatei ediții Coșeriu, să-mi fie permis să pornesc de la două aprecieri din partea marelui savant, de care m-am bucurat enorm (în pofida vârstei, destul de înaintate, la care le-am primit, dar față de un astfel de Profesor te simțai mereu ca un elev ce-și așteaptă nota!).

3.1. Când, la „Colocviile filologice gălățene”, ediția din octombrie 2001, ce i-a fost dedicată, am prezentat o primă comunicare având ca obiect modificarea «enunțului aparținând discursului repetat» din perspectiva „quadripartita ratio”, prin care am stabilit că, în ciuda multitudinii de variante la care se ajunge prin cultura, îndemânarea și fantezia

vorbitorilor, a scriitorilor și gazetarilor, toate acestea pot fi ordonate și analizate după regulile lui Quintilian cunoscute sub numele de „quadripartita ratio”, la discuții, subliniind noutatea abordării, Magistrul m-a felicitat: „Domnule Dumistrăcel, ne-ai copleșit!”. Discuțiile purtate ulterior s-au referit la faptul că, în teze ale doctoranzilor săi care au abordat tema „discursului repetat”, punctul de vedere al retoricii clasice nu a fost luat în considerație; mă refer nu numai la Harald Thun, cu teza sa *Probleme der Phraseologie. Untersuchungen zur wiederholte Rede mit Beispielen aus dem Französischen, Italienischen, Spanischen und Rumänischen* (Tübingen, 1978), ci, mai ales, la Miorița Ulrich, care a studiat de-acum celebra „wiederholte Rede” în romanul *Berlin Alexanderplatz. Die Geschichte vom Franz Biberkopf*, al lui Alfred Döblin. Cuvintele Magistrului m-au determinat să stăruie în analiza modificării enunțului aparținând discursului repetat după „quadripartita ratio” a lui Quintilian (cu rezultate făcute publice în monografiile Dumistrăcel 2006a și 2006b), iar, pe de altă parte, să-i îndemn, în continuare, pe cei mai mulți dintre doctoranzii mei să se folosească de această viziune de abordare, în lucrări privind cele mai diverse aspecte și contexte ale apariției, în vorbire și în texte aparținând diferitelor limbaje funcționale, a frazeologiei: semantică, sinonimie, stereotipie, încadrare din perspectiva antropologiei culturale, sau ca manifestare specifică pe terenul universalilor lingvistice.

3.2. Cei care l-au cunoscut în ultimii ani ai vieții știu că Magistrul folosea adesea nopțile pentru lungi convorbiri cu cei apropiați sau pentru lecturi care îl provocau! După ce, cândva, într-o astfel de noapte, la Jena, a citit prima ediție, din 1997, a dicționarului *Expresii românești*, Eugeniu Coșeriu m-a gratulat (am martori!) prin cuvintele „frumoasă carte ai scris!”, iar ca semn de prețuire, mai târziu, mi-a sugerat, firește, mai multe completări și corectări, de care am ținut seama în ediția a doua a cărții, din 2001, aducându-i, și în *Prefață*, îndatorate mulțumiri.

Am evocat discuțiile asupra *Expresiilor românești* pentru a marca faptul că această carte constituie, într-un fel, punctul de plecare pentru demersul editorial deja anunțat. Iată textul unei prime scrisori, din aprilie 2000, ce avea să declanșeze proiectul la care ne referim acum (respectăm întru totul grafia expeditorului, inclusiv sublinierile):

[Scrisoarea 1]

Tübingen, 12/IV/2000

Iubite Domnule Dumistrăcel,

V-am citit cu foarte mult interes „Expresiile”, m-am veselit adesea și vă felicit pentru interpretările și soluțiile ingenioase pe care le propuneți. Între altele, vă felicit și pentru perspicacitatea de care dați dovadă cu privire la posibilitatea originii grecești a lui *oxo*. Într-adevăr, în greaca modernă, *ᾠξω* e o variantă curentă a lui *ᾠξω*, «afară», cum se poate afla din orice dicționar serios. E ciudat că tov. Graur nu s-a gândit la o etimologie grecească; și încă mai ciudat e că i se părea că pasajul din Jean Bart confirmă semnificația «gata», deși Jean Bart, foarte conștiincios, traduce literal expresia tocmai prin «Afară!».

Și eu m-am ocupat cu etimologia câtorva expresii românești și romanice (deși nu exact în același sens), drept care vă trimit (în plic separat) următoarele extrase privitoare la acest domeniu:

- „Ein Weib ist ein Weib” [femeia ca femeia]
- „Tenir Dieu par les pieds” [a apuca pe Dumnezeu de un picior]
- „Sibi in sinum spuere” [a-și scuipa în sân]
- „No cabe duda – nu încape îndoială”.

Dacă aveți deja vreunul din ele (nu găsesc fișa Dvs.), puteți să-l dați unei biblioteci. Nu vă trimit „Balkanismen oder Romanismen?”, pe care văd că-l citați, nici cele două studii cuprinse în Estudios de lingüística románica („Arabismos o romanismos?”, „Tomo y me voy”): nu mai am extrase și volumul se poate găsi la Bibl. Univ. din Iași (i l-am dăruit chiar eu, cu ocazia doctoratului h. c.).

Am și două întrebări. Prima: aveți cumva atestată în vreun text expresia cît ai scuipa (sau stupi), de care spuneți că e „moldovenească”? Necunoscând expresia în graiul nostru din Țara de Sus, eu am afirmat (în „Sibi in sinum spuere”) că expresia grecească veche corespunzătoare lui cît ai zice pește sau germ. in Nu (πρᾶν πτύσαι) s-a păstrat numai în macedoromână (pîna s’astuchi). Și a doua: De unde aveți informația cu privire la grecii vechi care l-ar fi apucat pe Zeus de diferite mădulare? Eu cunoșteam așa ceva numai din latină: la Petroniu apare expresia coleum Iouis tenere („a-l fi apucat pe Iupiter de coaie”), expresie din care, după mine (cum am susținut în „Tenir dieu par les pieds”), provine – prin eufemism creștin – expresia românească a-l apuca pe Dumnezeu de un picior.

Cu cele mai bune sentimente,
al Dvs.

Eugen Coseriu

Rezumativ, precizez că, în ediția citată a *Expresiilor*, comentând apostrofarea „Oxo! oxo! afară cu el!”, atribuită de Jean Bart, în *Europolis*, unor personaje din mediul cosmopolit al portului Sulina, am pus la îndoială explicația dată de Al. Graur cuvântului *oxo*; acesta invocase redarea, ca interjecție, a unei „flori”, *-oxo-*, prin care dactilografele marcau sfârșitul unui text (explicație, „etimologică”, preluată în *Dicționarul limbii române* al Academiei, serie nouă, *Litera O*). Mă întrebam ce șanse de receptare și de proliferare ar fi putut avea o exclamație din jargonul birourilor (sau chiar al redacțiilor) în mediul nu numai cosmopolit, ci și... pestriț național și lingvistic, al orașului Sulina?, trimițând la argoul „vaporenilor”; pe baza prezenței, în vorbirea acelorași personaje care folosiseră termenul *oxo*, a unor turnări frazeologice de sorginte grecească, de exemplu „chi-taxi-mutra!” (echivalată prin formula argotică „fi-ți-ar mutra-n pușcărie!”), am presupus originea grecească a cuvântului respectiv.

Scrisoarea reprodușă anterior se încheie cu un *post-scriptum*, edificator, și acesta, pentru atenția cu care a citit Coșeriu textul meu, reprezentând o observație de adevărată „punere la punct”, pentru o greșeală flagrantă:

P.S. Vă semnez și un mic lapsus: cucoana care, la Topîrceanu, dă (și apoi nu mai dă) divorț și care și-ar fi „făcut de cap” e Madam Popescu, nu Madam Stamate.

Evident, un caz de „fausse mémoire” („Madam Stamate” apare într-adevăr, în baladă. Dar cu alt rol)¹.

În afara comentariilor despre amănunte mai mult sau mai puțin „picante” și a unor întrebări de... verificare (la unele vom reveni), în consemnarea titlurilor, cu traducerea atentă a lor, în faptul că mi-a trimis, imediat, cele patru extrase menționate (excluzând studiul al cărui titlu îl citasem deja), ca și în indicarea locului unde puteam găsi celelalte articole în care analizase expresii românești, am descifrat o sugestie privind eventualitatea publicării, într-un volum, a rezultatelor acestei preocupări a Magistrului, care fusese foarte mulțumit de strădania mea editorială concretizată în apariția volumului *Lingvistică din perspectivă spațială și antropologică*.

A apreciat, printre altele, faptul că, având colaborarea regretatului Constantin Dominte, de la Facultatea de Litere a Universității București, publicasem o cuprinzătoare și... originală *Bibliografie coșeriană din perspectivă românească*. Deoarece inventare bibliografice coșeriene, de diferite niveluri, apărute după 1994, ignoră această *Bibliografie*, interesantă și prin cuprinderea unor secțiuni neîntâlnite aiurea, care se pot bucura însă de interesul exegeților și le pot fi utile acestora, îi facem, în Anexa [4], o scurtă prezentare.

Trebuie să amintesc că, între timp, dat fiind și faptul că începusem demersurile în vederea acordării, de către Universitatea „Dunărea de Jos”, a titlului de «Doctor Honoris Causa», discuțiile despre dicționarul meu de expresii românești au continuat. I-am scris Magistrului de unde știu eu și cum anume se folosește exclamația comparativă „cât ai stupi” (analizată în context sinonimic în Dumistrăcel 2001: 316) și i-am propus ca, spre încredințare, să-i trimit copia unui articol de-al meu publicat în 1981 în revista „Limba română” (*Locuțiuni și expresii simple izolate din construcții bimembre: «cât ai zice pește»*),. Dar, Eugeniu Coșeriu, deosebit de... competitiv, ca întotdeauna, nu „se lăsase” în seama mea, cu atât mai mult cu cât susținuse că prototipul grecesc nu avea reflexe decât în aromână (!). Continuând cercetările pe cont propriu, mi-a temperat graba de a-i aduce informații suplimentare și, într-o scrisoare din 30 ianuarie 2001, mi-a comunicat verificarea, cu rezultate pozitive, la care mă supusese, nu fără îndemnul de a continua, căutând atestări. Din scrisoarea respectivă, mi-a atras atenția o formă de plural, prin care Coșeriu se ralia, măgulitor, preocupărilor mele („... ar fi bine dacă *am găsi-o* atestată...”), ca și sugestia de a lua în considerație o pereche romanică pentru metafora animalieră românească „porc de câine”.

Iată începutul acelei scrisori:

¹ În *Anexele* [1], [2] și [3] reproducem câteva pagini din scrisorile citate.

[Scrisoarea 2]

Prof. Dr. Eugenio Coseriu
Sonnenhalde 27
D- 72138 Kirchentellinsfurt

K'furt, 30/I/2001

Iubite Domnule Dumistrăcel

Nu vă îngrijiți: nu era nicio grabă. Și, mai curând, bucurați-vă: nepoată-mea (Eugenia Bojoga) îmi confirmă că expresia cît ai stuchi e curentă și la noi în Basarabia (regiunea Lăpușna). Când am întrebat-o dacă o cunoaște cumva „de acasă”, mi-a răspuns că da și a adăugat s p o n t a n că „e vulgară” și că înseamnă „foarte repede”. Deci am greșit eu când am afirmat că locuțiunea de tipul gr. πριν πρῶτα s-a păstrat numai în aromână. Totuși, ar fi bine dacă am găsi-o atestată la vreun scriitor (la Sadoveanu poate?).

Despre *porca l'oca* am scris și eu ceva (vezi fotografia alăturată)². Și, à propos de asta: it. are un singur *c*; dar românii, ca și spaniolii, de altfel – tind să pună în italiană peste tot două consonante acolo unde italiana nu le are (și, eventual, să le suprimă unde italiana le are!).

Cu cele mai alese sentimente,
al Dvs.,

Eugeniu Coseriu

Din post-scriptum-ul la această scrisoare luam cunoștință de acceptarea acordării titlului de «DOCTOR HONORIS CAUSA» al Universității din Galați și aflam programul bogat de conferințe al Magistrului, din 2001, de pe teritoriul României... coșeriene:

P.S. Cît privește inițiativa cu doctoratul h.c. la Galați (pentru care vă mulțumesc din inimă), vă semnalez că în mai voi fi oricum în România (vorbesc de „România” mea, nu de cea a vremurilor): Pitești (trei sau patru zile între 2 și 9), Tîrgoviște (10–16), Bălți (16–20), Chișinău (21–23). Deci, dacă lucrurile „se coc”, ceremonia ar putea avea loc cîndva în mai – ori înainte de Tîrgoviște (sau chiar înainte de Pitești), ori după Chișinău (doctorat h.c. la Universitatea Pedagogică „Ion Creangă”) – cu foarte puțină cheltuială pentru Universitatea de la Galați (de exemplu, din Basarabia aș putea veni direct la Galați, pe la Giurgiulești). Ce ziceți?

Am urmat sugestia din ultima frază a scrisorii, ca formula cea mai puțin obositoare pentru sărbătorit, așadar ceremonia acordării titlului de DHC din partea Universității din Galați a avut loc pe data de 24 mai 2001.

² Am primit o copie xerox după pagina din vol. *Estudios de lingüística románica*, din studiul *Graeca Romanica*, unde a discutat această expresie.

4. În viziunea lui Eugeniu Coșeriu, îndreptățeam statutul de eventual editor al traducerii studiilor sale privitoare la frazeologia comparată; îmi amintesc, cu satisfacție, faptul că, în mai multe rânduri, a apreciat, în public, încadrarea, într-o viziune de ansamblu, prin titlu („Lingvistică din perspectivă spațială și antropologică”), a studiilor *Geografia lingvistică, Obiectul și problemele dialectologiei și Socio- și etnolingvistica. Bazele și sarcinile lor*.

Pentru traducerea celor trei studii am beneficiat de colaborarea colegilor Dana Diaconu, de la Facultatea de Litere a Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Tudor Balaban, de la Facultatea de Limbi Străine a Universității de Stat din Chișinău, și Andrei Crijanovschi, de la Academia de Studii Economice de la Chișinău. Colega Doina Hreapcă, de la Institutul de Filologie Română „A. Philippide” al Academiei Române, a asigurat revizia finală a traducerilor și a realizat și grupajele bibliografice prin care am actualizat informația documentară pentru studiile publicate.

Mai puțin mulțumit a fost Eugeniu Coșeriu de faptul că, având un „spațiu tipografic” strict limitat de Editura „Știința”, de la Chișinău, la 10 coli de tipar (și acestea, însă, depășite binișor!), nu am putut da curs cererii sale (survenite pe parcurs) de a include, în volumul respectiv, și studiul „*Limbă istorică*” și „*dialect*”, tradus și publicat deja de N. Saramandu, în 1992.

4.1. Așadar, după discuțiile de la Galați, din aprilie 2000, într-o scrisoare a cărei „ciornă” o păstrez, i-am propus lui Eugeniu Coșeriu editarea unui volum cuprinzând traducerea unui număr de lucrări ale sale referitoare la limba română, alese, pornind de la nucleul «expresii», în conformitate cu un titlu, care, după două alte variante, a devenit *Etimologie, semantică și frazeologie românească (din perspectiva romanității)*, volum care, inițial, urma să cuprindă, traducerea a 12 studii și articole, grupate în patru secțiuni: [I] *Etimologie*, [II] *Semantică*, [III] *Etimologia multiplă a unităților frazeologice (poligeneză)* și [IV] *Frazeologie romanică*, cuprinzând studiile și articolele din sumarul pe care îl dăm mai jos, mai puțin titlurile marcate în acest sumar prin cifrele [3], [7] și [10].

Reexaminând conținutul și structura volumului, mi-am dat seama că, din sumar, lipsește un articol ce se încadra perfect în tematica secțiunii a doua, dat fiind că tratează semantica (și etimologia) unor cuvinte cum sunt *anțărț*, *cuminte*, (a se) *duce* și altele; i-am scris lui Eugeniu Coșeriu că... îmi pun cenușă în cap și îi cer acordul pentru includerea în sumar și a acestui articol, intitulat *Graeca Romanica*. Am primit încuviințarea în următorii termeni de perfectă... conlucrare:

[Scrisoarea 3]

[23/VI/2001]

Iubite Domnule Dumistrăcel,

Tocmai când mă pregăteam să vă răspund la prima scrisoare, ca să vă sugerez să includeți în volumul proiectat și *Graeca Romanica*, îmi sosește a doua scrisoare (cea cu cenușa), cu aceeași propunere; evident: ne înțelegem prin telepatie. Deci, sînt cu totul de acord. Numai că, dacă includem și *Gr. R.*, bucățile cuprinse în volum ar fi 13 și, deși nu sîntem superstițioși, cred că nu e bine să zgîndărim zeitățile mitice.

Vorba lui Eduardo de Filippo: «Non è vero, ma ci credo». Ergo, soluția pe care v-o propun e să mai includem încă două bucăți care cadrează destul de bine cu conținutul prevăzut, și anume: Vulgärlatein und Rumänisch in der deutschen Tradition și Zu den Etymologien von Miron Costin. Ce ziceți?

Cu multe mulțumiri pentru măgulitoarea inițiativă (și, se înțelege, pentru zilele și faptele de la Galați) și cu o prietenească îmbrățișare,

al Dvs., E. Coșeriu

Firește, am fost de acord cu augmentarea sumarului, cu atât mai mult cu cât, astfel, îmi puteam spăla greșeala de a nu fi publicat, în 1994, și articolul „*Limbă istorică*” și „*dialect*”.

Dar, peste timp, nu-mi pot reprimă ocazia de a-mi lua revanșa asupra cazului de „fausse mémoire” semnalat de Magistru în privința personajelor lui Topîrceanu (confuzia între *Madam Popescu* și *Madam Stamate*); anume, de dragul adevărului, trebuie să precizez că vorba «Non è vero, ma ci credo» nu-i aparține, de fapt, lui *Eduardo* de Filippo, ci fratelui său, *Peppino* De Filippo, autor al piesei astfel intitulată, având ca temă supunerea la capriciile superstițiilor, piesă reprezentată în 1942 și în care *Eduardo*, actor de succes, juca rolul principal, o împrejurare ce poate explica transferul de celebritate!

4.2. Ca rezultat, sumarul proiectatului volum se prezintă astfel:

ETIMOLOGIE, SEMANTICĂ ȘI FRAZEOLOGIE ROMÂNEASCĂ (Din perspectiva romanității)

I

- [1] ¿Arabismos o romanismos? Esp. *anochece en el bosco*, rum. *am înnoptat în pădure* (1961)
- [2] Balkanismen oder Romanismen? Methodisches zum sog. „Balkansprachbund” (1982)
- [3] *Vulgärlatein und Rumänisch in der deutschen Tradition* (1977)

II

- [4] *Lateinisch-romanisch VAS ‘Schif’* (1975)
- [5] *De semantica y etimologia rumana* (1977, traducere, a studiului publicat în 1968, *Semantisches und Etymologisches aus dem Rumänischen*)
- [6] Rum. *prat* ein „ghost word”? Mit einem Zeugnis von Martin Opitz (1977)
- [7] *GRAECA ROMANICA* (1977)
- [8] Rum. *a socoti*. Ungarisch, ukrainisch oder lateinisch? (1980)
- [9] Altrum. *care* ‘weshalb’, ‘(und) daher’, ‘so daß’ (1980)
- [10] *Zu den Etymologien von Miron Costin* (1981)

III

[11] „Tomo y me voy”. Ein Problem vergleichender europäischer Syntax (1966)

IV

[12] „Tenir Dieu par les pieds” (1979)

[13] „Ein Weib ist ein Weib”, afr. *femme que femme*, rum. *femeia ca femeia* (1979)

[14] „Sibi in sinum spuere” (1980)

[15] Sp. *no cabe duda*, rum. *nu încapе îndoială*. Zur Notwendigkeit einer vergleichenden romanischen Phraseologie (1987).

4.3. Prezentăm date sumare despre textele selectate pentru editare, cu observația generală că, în cele mai multe cazuri, articolele și studiile respective au fost publicate în volume omagiale sau în numere de revistă cu dedicație omagială, astfel că nu sunt prea ușor de consultat nici în original. Identificări privind publicațiile și anii apariției unor articole, respectiv republicarea, uneori în traducere, a acestora, au fost făcute și după Kabatek, Murguía 1997, Anhang II, *Verzeichnis der Schriften Eugenio Coserius* (p. 271–305).

I

[1] Studiul a fost publicat în volumul intitulat *Homenaje a Alfonso Reyes* [1889 – 1959; filozof, scriitor, jurnalist mexican de largă receptare europeană]. După ce, în prima tinerețe, Eugeniu Coșeriu își propusese „să-i învețe carte pe nemți”, ca lingvist, și-a dezvoltat apetitul, învățându-i carte (spaniolescă și franceză) pe româniști de origine spaniolă, franceză sau de alte origini, dar și multă carte românească pe româniști! Printre observațiile de metodă din acest articol: în discuțiile privind originea expresiei din spaniolă, Alf Lombard nu a ținut seama de prezența corespondentei din limba română, iar J. Corominas nu a epuizat nici chiar informația istorică pentru limba spaniolă!

[2] Studiu publicat în volumul *Fakten und Theorien. Beiträge zur romanischen und allgemeinen Sprachwissenschaft (Festschrift Helmut Stimm)* [romanist german, 1917–1989]. Traducerea lui N. Saramandu este publicată în vol. *Limba română – limbă romanică* (Coșeriu 2005). Printre observațiile critice ale lui E. Coșeriu: în ceea ce privește raporturile lingvistice româno-albaneze, nu poate fi acceptată metoda lui I.-A. Candrea (*Din epoca de formațiune a limbii române* – 1905); Coșeriu distinge trei categorii de cuvinte, în situații deosebite; simplele paralelisme nu rezolvă problema etimologiei; câteva dintre cuvintele analizate: *mănușă* ‘mâner’; (a) *ajunge* ‘a fi destul’.

[3] Studiu publicat în volumul *Homenaje a Rodolfo Grossmann* [hispanist de origine germană; 1892–1980]. Tratatând o problemă de filiație lingvistică, fără discuții etimologice punctuale, traducerea ar fi fost mai potrivită, din punct de vedere tematic, pentru formula editorială (românească) *Limba română în fața Occidentului*, traducere, din 1994, pentru *Von Genebrardus bis Hervás: Beiträge zur Geschichte der Kenntnis des Rumänischen in Westeuropa*.

II

[4] Articol publicat în numărul omagial Alexandru Rosetti (5/1975) din „Revue roumaine de linguistique”; sensul ‘navă’, al cuvântului *vas*, existent în limba română veche, s-a putut răspândi în limbile romanice prin navigatorii venețieni; etimologia latină figurează în DLR (serie nouă).

[5] Se intenționează publicarea traducerii în spaniolă, din vol. *Estudios de lingüística románica*, Madrid, 1977, a articolului *Semantisches und Etymologisches aus dem Rumänischen*, apărut inițial în volumul omagial *Verba et Vocabula. Ernst Gamillscheg zum 80. Geburtstag*, München, 1968.

[6] Articol apărut în „Archiv für das Studium der neuen Sprachen und Literaturen”, 214.

[7] Preluarea, din vol. *Estudios de lingüística románica*, Madrid, 1977, a textului apărut inițial în *Serta Romanica. Festschrift für Gerhard Rohlfs zum 75. Geburtstag*, Tübingen, 1968; printre cuvintele românești discutate: *anșarț*, *cuminte*, (a se) *duce*.

[8] Articol apărut în vol. *Romanica Europaea et Americana. Festschrift für H. Meier*, 8. Jan. 1980, Bonn. Autorul consideră că nu pot fi luate în considerație, pentru etimon, forme regionale maghiare sau ucrainene. Argumente pentru etimologia latinească: *(a) *sucuți* < *succutere* ‘a scutura, a zgâlțâi; a agita, a cântări’ (cf. *co-agitare*); fonetic: *sucot* a putut deveni *socot*; cf. „armonia vocalică”: *cucuța* > *cocoța*; *cutropi* > *cotropi* etc. Deci nu „origen dudosa”; poate „origen probablemente latina” (în discuție cu Ciorănescu).

[9] Articol apărut în numărul omagial Ion Coteanu (5/1980) din „Studii și cercetări lingvistice”; analiza semnificațiilor respective ale pronumelui *care* pe texte vechi, dar punctul de plecare este un citat, parodic, din Topîrceanu (poet bine cunoscut, se vede, de Coșeriu!), în care este parodiat stilul cronicăresc: „Care dacă am văzut că lipsesc poveștile, cum a fost începătura și domnia acestui Ciubăr-Vodă,... socotit-am ca să nu lăsăm acest lucru nesăvârșit la vremea lui”.

[10] Articol apărut în „Kurier der Bochumer Gesellschaft für rumänische Sprache und Literatur”, XII; cuprinde și o critică (severă) la adresa lipsei de informație a unor lingviști români (Gheție) în ceea ce privește sursele în care se găsesc etimologiile latinești date de Miron Costin (lipsesc texte poloneze!); „Miron Costin a dus cu mult mai departe etimologia latinească [decât Gr. Ureche, cu care este defavorabil comparat primul], chiar mai mult decât oricare alt savant român înaintea Școlii Ardelene”.

III

[11] Studiu publicat în „Vox Romanica”, XXV; abordare complexă privind ceea ce se poate numi o „etimologie gramaticală”; poligeneza în cazul unei unități frazeologice, dar, pentru un grup de limbi (europene), explicația prin latină, din greacă. Cf. recenzia Ioanei Vintilă Rădulescu, în SCL, XIX, 1968, 6, p. 657–659.

IV

[12] Studiu publicat în vol. *Mélanges d'études romanes offerts à Leiv Flydal* (nr. special, 18, din „Revue romane”); câteva însemnări privind editarea, în paragraful următor.

[13] Studiu publicat în *Festschrift Kurt Baldinger zum 60. Geburtstag*, Tübingen. O problemă aparte, pentru discuția etimologică, o reprezintă existența, în română, a formulei *muierea, ca muierea*, dat fiind că forma mentală a enunțurilor *femme que femme* (din franceza veche) și *femeia ca femeia* (din română) este lat. *mulier quae mulier*, considerat „tradus” (de reluat discuția din Dumistrăcel 2001: 252–254). R. Windisch mi-a atras atenția că formula „uzuală” din limba germană este, de fapt, „ein Weib ist und bleibt ein Weib!”.

[14] Din nou un text omagial pentru Rohlf (la 85 de ani!); *Romania cantat. G. Rohlf zum 85. Geburtstag gewidmet* (vol. II: *Interpretationen*), Tübingen. În legătură cu reflexul românesc al lat. „sibi in sinum spuere”, cf. scrisorile publicate anterior.

[15] Publicat în vol. *Text-Etymologie. Untersuchungen zu Textkörper und Textinhalt. Festschrift für Heinrich Lausberg zum 75. Geburtstag*, Stuttgart. Subtitlul studiului („asupra necesității [studierii] frazeologiei romanice comparate”), enunț reprezentativ pentru viziunea coșeriană de cercetare a „expresiilor”, poate fi proiectat și asupra necesității studierii comparate a etimologiei și a semanticii cuvintelor românești.

4.3. Pentru traducerea textelor coșeriene am angajat o colaborare, largă, și, în ultimul timp eficientă, cu admiratori ai operei Magistrului (autoarea traducerii unuia din textele apărute în Coșeriu 1994, foști doctoranzi etc.), iar pentru editarea volumului ne-am asigurat participarea colegelor Doina Hreapcă și Luminița Botoșineanu, din colegiul de redacție al „Anuarului de lingvistică și istorie literară”; împreună cu acestea, am experimentat modalitatea editării propriu-zise. În t. XLIX–L/2009–2010 al „Anuarului”, am publicat traducerea studiului „Tenir Dieu par les pieds”, realizată de colega Anca Gâță, de la Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, cu mai multe comentarii, în general de actualizare a informațiilor bibliografice, de tipul celor care urmează:

– Informația dată de Coșeriu cu privire la tratarea expresiei în *Dicționarul limbii române* al Academiei (DA, t. I/I, literele A-B, București, 1913, s.v. *apuca*) trebuie completată semnalând reluarea discuției în *seria nouă* din DLR, t. VIII, partea a 2-a, Litera P (*pe-pînar*), București, Editura Academiei, 1974, s.v. *picior*, după cum urmează: „*parcă (l-)a prins* (sau *apucat*) *pe Dumnezeu de (un) picior*, se spune despre cineva care are o bucurie (foarte) mare și neașteptată”.

– În legătură cu varianta expresiei cuprinzând verbul (a) *apuca* (pentru care E. Coșeriu citează mai multe dicționare), în DLR, pe lângă citatul din Ispirescu, se mai fac trimiteri la Zanne, *Proverbele românilor*, și la Frédéric Damé, *Nouveau dictionnaire roumain-français*. Pe de altă parte, varianta cu verbul (a) *prinde* este înregistrată după Ion Pop-Reteganul și după S.Fl. Marian, la ultimul „cu schimbarea construcției” („Să fi prins pe Dumnezeu de-un picior și nu i-ar fi părut așa de bine”).

– Semnalăm, în plus, faptul că, pe lângă atestarea unor variante din discursul publicistic actual, prezentarea, într-un cadru mai larg, a argumentării lui Eugeniu Coșeriu privind

moștenirea din latină a expresiei discutate în diferite limbi romanice, cu referire la studiul tradus acum, se găsește la Dumistrăcel 2001, în articolul „*A prinde (a apuca) pe Dumnezeu de un picior* = a avea o surpriză plăcută, a ieși cu bine dintr-o încurcătură”. Printre altele, este semnalată soluția de compromis la care recurge I.M. Marinescu în traducerea textului din Petronius (comentat de Coșeriu): pentru „*Hoc facto putabat se coleum Iouis tenere*”, găsim „crezu că *l-a apucat pe Jupiter de picior*” (Petronius, *Satyricon*, „Cultura Națională”, București, 1923, p. 45).

5. Încercând, cu o regretabilă întârziere, să ducem la bun sfârșit o ediție ce pune în operă o idee care îi era scumpă Magistrului Eugeniu Coșeriu, vrem nu doar să-i restituim Cezarului ce este al Cezarului, pentru ca, tuturor acelor care-i prețuiesc mintea și opera, și-i admiră spiritul și sensibilitatea, să le oferim un nou prilej de îndreptățită satisfacție, ci, folosind ceea ce ar putea reprezenta un reper editorial, vrem să facem un apel la o necesară solidaritate a celor care se revendică, într-un fel sau altul, de la Coșeriu.

Anume, credem că, pentru cei care abia acum vor să afle ceva despre acest mare lingvist, în sursele ce cuprind o informație minimă despre savant (pe internet de exemplu), este mai puțin important să se afirme, de pildă, că abia traducerea în românește și publicarea, în anul 2000, a *Lecțiilor de lingvistică generală*, a reprezentat un eveniment demn de reținut pentru cunoașterea, în România și în Republica Moldova, a importanței operei coșeriene (cf. ro.wikipedia.org/wiki/Eugen_Co).

Celui care a elaborat și a postat pe internet textul la care ne referim (cu trimitere la o prefață semnată de Mircea Borcilă), îi putem atrage atenția că, astfel, sunt ignorați, nejustificat, pașii importanți pentru „recuperarea gândirii științifice” și care au oferit posibilitatea de a cunoaște „altitudinea epistemologică și vastitatea orizontului investigațional” coșerian, realizați anterior, în România și în Republica Moldova. Dacă nu chiar și prin tipărirea la Cluj, în 1999, a *Introducerii în lingvistică*, atunci sigur prin apariția, încă din 1994, la Iași, a magistralelor *Prelegeri și conferințe*, cu teme alese de însuși Coșeriu pentru a se prezenta, începând din anul 1992, publicului cultivat din întreg spațiul științific românesc, ca și prin apariția, la Chișinău, tot în 1994, a *Lingvisticii din perspectivă spațială și antropologică*, volum în care s-au publicat opere coșeriene cel puțin egale ca importanță celor câteva articole amintite în bibliografia meschină de la adresa citată de pe internet.

Față cu evidența că savantul nu aparține de mult *numai* românilor, este cel puțin ciudată și regretabilă îngustimea de spirit de a prezenta imagini ale unui Eugeniu Coșeriu convenabile celor de la Cluj sau de la Chișinău, de la București sau de la Iași.

BIBLIOGRAFIE

Coșeriu 1994a = Eugen Coșeriu, *Lingvistică din perspectivă spațială și antropologică. Trei studii*, cu o prefață de Silviu Berejan și un punct de vedere editorial de Stelian Dumistrăcel, Chișinău, „Știința”.

Coșeriu 1994b = Eugen Coșeriu, *Prelegeri și conferințe (1992–1993)*, Iași [Supliment la „Anuar de lingvistică și istorie literară”, t. XXXIII/1992–1993], 192 p.

- Coseriu 1999 = Eugenio Coseriu, *Introducere în lingvistică*, traducere de Elena Ardeleanu și Eugenia Bojoga, cuvânt înainte de Mircea Borcilă, Cluj, Editura Echinox.
- Coșeriu 2000 = Eugeniu Coșeriu, *Lecții de lingvistică generală*, traducere din spaniolă de Eugenia Bojoga, cuvânt înainte de Mircea Borcilă, Chișinău, Editura ARC.
- Coșeriu 2005 = Eugeniu Coșeriu, *Limba română – limbă romanică*, texte manuscrise, editate de Nicolae Saramandu, București, Editura Academiei Române.
- Coșeriu 2009–2010 = Eugeniu Coșeriu, „A-1 apuca pe Dumnezeu de (un) picior” (traducere de Anca Gâță), în „Anuar de lingvistică și istorie literară”, t. XLIX–L, p. 7–16.
- Dominte 1991–1992 = Constantin Dominte, *Reflectarea în România a activității, concepției științifice și operei savantului Eugen Coșeriu. Limba română reflectată în opera sa – Breviar bibliografic comentat*, în vol. *Omul și limbajul său. Studia linguistica in honorem Eugenio Coseriu*, Iași, p. 37–50.
- Dumistrăcel 1992 = Stelian Dumistrăcel, *Eugen Coșeriu: întrebările și promisiunile începutului*, în „Revistă de lingvistică și știință literară”, nr. 5/1992, p. 53–63.
- Dumistrăcel 1995 = Stelian Dumistrăcel, *Schimbarea și „agresarea” numelui ca manifestări de «tabu» lingvistic*, în vol. *Limbaje și comunicare* [I], Iași, Institutul European, p. 71–81.
- Dumistrăcel 2001 = Stelian Dumistrăcel, *Pînă-n pînzele albe. Expresii românești. Biografii – motivații*, ediția a doua, revăzută și augmentată, Iași, Institutul European.
- Dumistrăcel 2003 = Stelian Dumistrăcel, «*Graiul pâinii*» în lumina «*lingvisticii integrale*» coșeriene, în „Limba română” (Chișinău), XIII, 2003, nr. 4–5, p. 118–131 (text publicat, sub titlul *Limba ca mărturie. Repere pentru o proiecție lingvistică a conceptului «la longue durée»*, și în vol. *Unitatea limbii române, cu privire specială la Basarabia și Bucovina*, București, Editura Academiei Române, 2004, p. 49–77).
- Dumistrăcel 2006a = Stelian Dumistrăcel, *Limbajul publicistic românesc din perspectiva stilurilor funcționale*, Iași, Institutul European.
- Dumistrăcel 2006b = Stelian Dumistrăcel, *Discursul repetat în textul jurnalistic. Tentația instituirii comunității fatice prin mass-media*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”.
- Kabatek, Murguía 1997 = Johannes Kabatek, Adolfo Murguía, «*Die Sachen sagen, wie sie sind...*». *Eugenio Coseriu im Gespräch*, Tübingen, Gunter Narr Verlag.
- Sala 2007 = Marius Sala, *Eugeniu Coșeriu, în Portrete*, Editura Universității din Suceava, ediția a II-a, p. 63–68.

COSERIU RESTITUTUS

ABSTRACT

After reviewing the scientific relations with Eugenio Coseriu that led to the project of an edition comprising the translation of this scholar's articles and studies dedicated to the Romanian language, the author presents the project of this edition which is currently under development (cf. Table of contents, on p. 53–54). The volume is to be entitled *Romanian Etymology, Semantics and Phraseology (from the Romance Perspective)* and will comprise 15 studies and articles by Eugenio Coseriu, written in German, French and Spanish, published between 1961–1987 in various European specialty periodicals and homage volumes dedicated to some personalities of the scientific life from that period.

Key-words: *lexis, etymology, semantics, Romance, Romanian and comparative phraseology.*

ANEXE

Anexa 1 : „Și eu m-am ocupat cu etimologia câtorva expresii românești și romanice...”

EBERHARD-KARLS-UNIVERSITÄT TÜBINGEN
ROMANISCHES SEMINAR

Romanisches Seminar • Wilhelmstr. 50 • D-72074 Tübingen

Prof. Dr. Dr. h.c. Eugenio Coseriu

Telefon: 0 70 71 / 29 - 7 42 92
Telefax: 0 70 71 / 29 - 42 82

Tübingen, 12/15/2002

Dragii Domnilor Eucriticești,

V-am citit cu foarte mult interes "Ex presile", m-am bucurat și vă felicit pentru satirizările și soluțiile ingenioase pe care le propuneți. Dar, nedrept, vă felicit și pentru perspicacitatea de care dați dovadă în privința probabilității originii grecești a lui exo. Dat-ă-că, în graecul medieval, Ēfo e o variantă curentă a lui Ēfo, "afară", cum se poate afla din orice dicționar serios. E ciudat că tot-ăura nu s-a gândit la o etimologie grecoasă, și încă mai ciudat e că i se pare că pasajul din Jean Balth confirmă semnificația "guta", cași Jean Balth, foarte conștient, traduce literal expresia română prin "Afară!"

Și eu m-am ocupat cu etimologia câtorva expresii românești și romanice (deși nu exact în același sens), dintr-un cartă vă trimis (cu plină regret) următoarele exemple prin vitoare la acest domeniu:

- "Ein Weib ist ein Weib" [femeia ca femeie]
- "Tânăr tânăr pe lași pînă" [a oprea p. domnia p. d. "na diano"]
- "Siti in sinum spuar" [cași seacă p. în sine]
- "Na este dăda - na eucapă iudicată"

Dacă aveți deja venut din ele (cu gândeți fișa Dos.), puteți să-l dați unei bibliotecii din unu coleg. Nu vă trimis "Belkhanismen oder Romanismen?". A cartă văd că e citată, și e vorba studii cuprinse în Estudios de lingüística románica ("Belkhanismen e romanismos?", "Tomos y no voy"): la unu cu v. 1.

┌

Anexa 2: „Deci am greșit eu când am afirmat că locuțiunea de tipul
gr. πρὶν πρῦσαι s-a păstrat numai în aromână...”

Prof. Dr. Eugenio Coseriu
Sonnenhalde 27
D-72138 Kirchentellinfurt

K'furt, 30/7/2001

Dragă Doamnelor Dumistrăcel,

Nu vă îngrijiiți: nu era nicio grabă. Și, mai curiod, buncu-
răți-vă: nepoată-mea (Eugenia Bojoga) îmi confirmă că ex-
presia est ai stuché e curentă și la noi în Basarabia (regiunea
Lăpușna). Când am întrebat-o dacă o cunoaște cumva "de acasă",
mi-a răspuns că da și a adăugat spontan că "e vulgară" și că
înseamnă "foarte repede". Deci am greșit eu când am afirmat
că locuțiunea de tipul gr. πρὶν πρῦσαι s-a păstrat numai în
aromână. Totuși, ar fi bine dacă am găsi o utilizare la vreun
scritor (la Vadovciara poate?).

Despre porca l'oca am scris și eu ceva (v. fotocopia alătură-
rată). Și ă propoz de asta: it. oca are un singur c; dar româ-
nii - ca și spaniolii, caaldjel - tind să pună în italiană peste
tot două consoanțe acolo unde italiana nu le are (și, eventual,
să le scrie unde italiana de are!).

Cu cea mai alac sentimente,
cu Drs.

Eugenio Coseriu

P.S. Cât privește inițiativa cu doctoratul h.c. la Galați
(pentru care vă mulțumesc din inimă), vă seamănăz că în
mci voi fi oricum în România (vorbesc de "România" mea, nu
de cea a vreunui alt): Pitești (trei sau patru zile între 2
și 9), Târgoviște (10-16), Bătu (16-20), Chișinău (21-23).
Deci, dacă lucrurile "se coc", ceremonia ar putea avea loc cum
va în mai - ori înaintea de Târgoviște (sau chiar înainte de
Pitești) ori după Chișinău (doctorat h.c. la Universitatea Pedago-
gică "Ion Creangă"), cu foarte puțină școlaritate pentru
Universitatea din Galați (de exemplu, din Basarabia ar putea
veni direct la Galați, pe la Giurgiulești). Cu ziceti?

Anexa 3: „...Evident: ne înțelegem prin telepatie”

 EBERHARD-KARLS-UNIVERSITÄT TÜBINGEN
 ROMANISCHES SEMINAR

Romanisches Seminar • Wilhelmstr. 50 • D-72074 Tübingen

Prof. Dr. Drs. h.c. Eugenio Coseriu

Telefon: 0 70 71 / 29 - 7 42 92

Telefax: 0 70 71 / 29 - 58 59

Kirschenstr. Obispart, 23/vi/2001

Intite Domnule Dumitru Nicol,

Tocmai cind mă pregăteam să vă răspund la prima scrisoare ca să vă sugerez să includeți în volumul proiectat al Gracca Romanica, trei eseuri a doua scotocire (ca cu ce-nseamnă), cu necesari propuneri: evident: ne înțelegem prin telepatie. Deci: sint cu totul de acord. Numai că, dacă includem și Gr. R., bucățile cuprinse în volum ar fi 13 și, deși nu sântem superstitioși, cred că nu e bine să egredăm în fiituri la mitice. Vorba lui Eduardo de Filippo: "Non è vero, ma ci credo". Ergo, soluția pe care v-o propun e să mai includem încă două bucăți: care cadrează destul de bine cu conținutul prevăzut, și anume: Vulgärlateia und Rumänisch in der deutschen Tradition și Zu den Etymologien von Mircea Costin. Ce șiceti?

Cu multe mulțumiri pentru măiestria inițiativă (și, + înțeleg, pentru titlul și paginile de la balată) și cu o prietenosă bunățate,

al Dr.

Anexa 4. O bibliografie coșeriană

Punctul de plecare al *Bibliografiei coșeriene din perspectivă românească* l-a constituit o comunicare a lui Constantin Dominte intitulată *Reflectarea în România a activității, concepției științifice și operei savantului Eugen Coșeriu. Limba română reflectată în opera sa – Breviar bibliografic comentat*, prezentată la Colocviul omagial Coșeriu la data de 13 aprilie 1992 (citată în text) și publicată în vol. *Omul și limbajul său...* (p. 37–50). La publicarea volumului *Lingvistică din perspectivă spațială și antropologică*, autorul comunicării a fost bucuros să colaboreze cu editorii; pornind de la biobibliografiile coșeriene existente, el și-a revăzut și sistematizat informația, acceptând completări ale editorilor. În urma acestei colaborări, *Bibliografia* publicată în vol. *Lingvistică din perspectivă spațială și antropologică* (p. 157–170) are următoarea structură (prin comparație cu lucrări similare, pot fi recunoscute secțiunile originale; prezentăm formulările din volumul citat):

A. Alte traduceri în limba română (în număr de 18);

B. *Reflexe românești*, cu următoarele secțiuni: 1. Recenzii [la opera coșeriană] (16 titluri); 2. Scrieri exegetice românești (apărute în țară sau în străinătate; 22 de titluri); 3. Bibliografie românească privind biografia, activitatea științifică și literară a lui E.C. (31 de titluri); 4. Interviu în presa românească (11 titluri);

C. *Scrieri și prelegeri publicate în România și în Republica Moldova* (27 de titluri de opere științifice, la care, spre marea satisfacție a lui Eugeniu Coșeriu, am adăugat scrierile de debut, alte 18 intrări, grupate sub titlurile [a] Proză, versuri, traduceri, și [b] Eseistică (este vorba de colaborări ale liceanului Coșeriu, începând cu anul 1937, la revista „Crenguța”, până la susținute apariții în „Jurnalul literar”, al lui G. Călinescu, din 1939; printre titlurile din acest periodic: *Rondelul corăbiei care vine dinspre nord*; *Revelatio* [în limba latină]; *G. Bacovia*; *Dadaism poporan*. Menționăm faptul că pentru perioada reprezentând debutul literar, am apelat la arhiva proiectului *Dicționarul literaturii române din secolul al XX-lea (1900–1950). Partea I. Autori*, pusă la dispoziție de colegii literați de la Institutul „Philippide”.

Appendice: traduceri în limba rusă (4 titluri), paragraf introdus ca punct de interes pentru cititorii rusofoni din Republica Moldova.